

Zuid-Limburg: moet dubbelhard knokken voor groei

Zuid-Limburg is al sinds de sluiting van de mijnen een zwakke economische regio. Er wordt minder geld verdiend dan in de rest van het land en de bevolking krimpt jarenlang. De uitdaging voor ondernemers is groot, zeker tijdens corona.

Een productiemedewerker grijpt een net gewassen laken, dat hij omslachtig over een strijkmachine trekt. 'Dit zul je over een paar jaar niet meer zien', zegt Luuk de Win, die met zijn broer Stef directeur en eigenaar is van wasserij Nedlin in Elsloo. 'Er komt een nieuwe fabriek waarin ook dit geautomatiseerd zal zijn. Het leuke en aantrekkelijke werk blijft, het niet leuke verdwijnt.'

Bij Nedlin is de concurrentie de motor achter de innovaties, maar de krapte op de arbeidsmarkt speelt ook een rol, zegt De Win. 'Om personeel te krijgen, moest je al erg je best doen. Die krapte blijft na corona. Om het werk toch gedaan te krijgen, moeten wij innoveren.'

Vernieuwen is overal belangrijk, maar in Zuid-Limburg nog iets meer. Ondernemen in de regio was nooit gemakkelijk. De economische groei en de inkomens zijn er al decennialang lager dan elders in het land en de bevolking vermindert. De afgelegen ligging helpt vaak ook niet.

WEINIG VEERKRACHT
Rabobank stelde vorig jaar dan ook dat Zuid-Limburg tijdens de coronacrisis weinig veerkracht toont. De bank verwachtte een snellere krimp dan elders. Uiteindelijk bleek dat mee te vallen, want volgens het CBS was er in 2020 een min van 4%, vrijwel gelijk aan het landelijke gemiddelde van 3,8%. Wellicht dempen de distributiebedrijven langs de grens met Duitsland de economische schokken.

Slecht nieuws was er desondanks in overvloed. Nedcar moest 750 werknemers naar huis sturen, omdat BMW minder auto's afneemt. Toeleveranciers uit het nabijgelegen chemie-

cluster werden in het kielzog meegezogen. De VDL-dochter in Born kreeg ook te horen dat de Duitse opdrachtgever in 2023 helemaal stopt met de productie in Limburg.

In de dienstensector gingen de seinen op oranje voor Vebevo, het grootste familiebedrijf in de regio. De onderneming uit Voerendaal, met een jaaromzet van €1,2 mrd en 36.000 werknemers in vier landen, levert vooral schoonmaakdiensten. 'Kantoren en onderwijsinstellingen gingen dicht, evenementenlocaties werden gesloten en openbaar vervoer en luchtvaart werden sterk afgeschaald', zegt een woordvoerder.

BUITENLAND IN EIGEN LAND

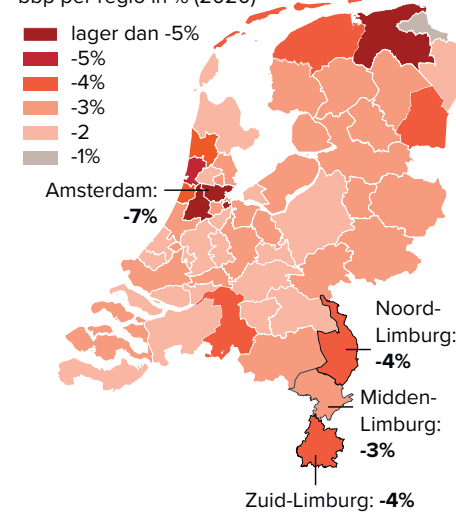
De horeca had een redelijke zomer doordat veel Nederlanders naar het 'veilig stukje buitenland in eigen land' togen, maar alles tezamen was het ook voor deze steunpilaar een beroerd jaar. De omzet van Oostwegel Collection uit Valkenburg, met drie luxehotels en zeven restaurants, kromp met 36% tot €17 mln. De 320 vaste medewerkers konden blijven, de flexkrachten werden 'uitgeleend' aan zorginstellingen, zegt directeur Camille Oostwegel.

Ook Nedlin boerde ondermaats. De omzet zakte met 20% tot ongeveer €33 mln. Het bedrijf doet de was voor bedrijven en ziekenhuizen, maar ook voor grote hotels in Brussel en de streek rond Keulen. Die omzet slonk met 70%. Vijftig flexwerkers moesten weg.

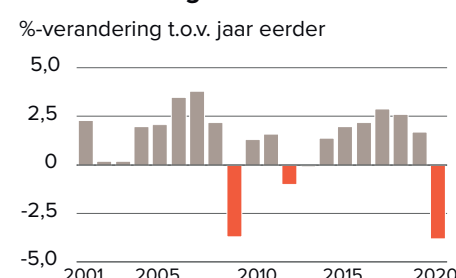
Maar de tegenvallers waren ook een impuls om de mouwen op te stropen. Bij Nedcar 'sprong de provincie erbovenop', zegt gedeputeerde Joost van den Akker (VVD). 'Dat BMW de contracten verscheurde vanwege corona en de malaise in de sector toont aan dat je niet afhan-

Zuid-Limburg een zwakke economische regio

bpp per regio in % (2020)

Economische groei Nederland

© FD | CM | Bron: CBS

Bij Nedlin, een industriële wasserij in Elsloo, is concurrentie de motor achter de innovaties, maar de krapte op de arbeidsmarkt speelt ook een rol.

FOTO'S: ROGER CREMERS
VOOR HET FD

In het kort

- Zuid-Limburg heeft het economisch zwaar door het mijnbouwverleden, de afgelegen ligging en de vergrijzing. Corona komt daarbovenop.
- Toch wordt er volop geïnoveerd, ook aangejaagd door chronisch personeelstekort.
- Of ook de Limburgse volksaard de economie remt, wordt nog onderzocht.

kelijk moet zijn van één opdrachtgever. Toen die berichten kwamen, hebben we alles op alles gezet om het bedrijf te ondersteunen.' De provincie maakte €45 mln vrij voor de uitbreiding.

A4'TJE MET ACTIEPUNTEN

Oostwegel benutte de tijd om 'een beter bedrijf te worden', zegt de directeur van het familiebedrijf. Na een jaar was er 'bijna een A4'tje met zaken die we hadden opgepakt.' De restaurantconcepten werden verfijnd, de organisatiestructuur kreeg een update en er werd een nieuw boekhoudpakket aangeschaft.

Maar dat was niet het enige. 'Wat ik zeer heb zien ontwikkelen, is de samen-gedachte. De managers kwamen nader tot elkaar in de maanden dat alles dicht was. Zij hebben elkaar gevonden. Er is nu veel meer synergie tussen onze bedrijven. Die innovatieve spirit, het anders denken, meer samenwerken, dat moeten we vasthouden als het straks weer meer normaal is.'

Zuid-Limburgse ondernemers zijn soms bescheiden, maar er wordt ook wel gesuggereerd dat ze risico's mijden. Zo prijkte vorig jaar op de innovatieranglijst van de Kamer van Koophandel maar één bedrijf uit Limburg, op plaats 97. En eind maart bleek uit een onderzoek van Steven de Groot, lector innovatief ondernemen aan Zuyd Hogeschool in Heerlen, dat slechts 3% van de bedrijven in de provincie kansen zag in de crisis, waar dit voor heel Nederland 40% was.

Maar De Groot zegt nu dat Limburg zich niet meer zo onderscheidt. De onderzoeker somt een reeks bedrijven op die die bakens hebben verzet. Aanvullend onderzoek moet uitwijzen of er een verband is tussen de Limburgse 'volksaard' en ondernemerschap. 'We vermoeden dat ze

Luuk De Win van Nedlin

'Ze doen veel samen, maar zo'n Limburgs ondersje kan ook een nadeel zijn'

Steven de Groot
lector Zuyd Hogeschool

toch wat minder ambitieus zijn, dat ze genoegen nemen met een winst van 3% terwijl dat ook 6% kan zijn. Ze zijn wel erg aardig voor elkaar en doen veel samen. Dat is een kracht, maar zo'n Limburgs ondersje kan ook een nadeel zijn.'

GEEN AGGLOMERATIEVOORDELEN

Bij Rabobank Zuid-Limburg Oost zegt directeur Alphons Kurstjens dat Limburgse bedrijven niet minder innoveren dan in de rest van Nederland. 'Er zijn veel familiebedrijven die het heel goed doen. Maar het klimaat rond digitalisering is wel anders dan in Amsterdam. Daarvoor heb je schaalgroottes nodig. Dat zijn de agglomeratievoordelen die zitten in de Randstad.' Kurstjens was eerder directievoorzitter van Rabobank Amsterdam.

Dat de regio sociaal-economisch achteraan hobbelt, ligt volgens hem vooral aan het mijnbouwverleden. 'Je hebt Heuveland en Parkstad. Als ik de cijfers naast elkaar leg, zie ik grote verschillen. De strook tussen Heerlen en Maastricht is bijzonder welvarend. Maar in Parkstad zijn wijken met dusdanig slechte cijfers dat die de gemiddelden omlaagtrekken.' In die wijken wonen de vroegere mijnwerkers en hun nazaten.

Gedeputeerde Van den Akker zegt dat er hard wordt gewerkt aan een steviger basis in Zuid-Limburg voor innoveren. Hij wijst op de investeringen in de Brightlands-campusen, waar jong talent aan de slag kan, en op de pogingen om de prestigieuze Einstein Telescoop naar Vaals te halen.

Bij Nedlin is innovatie een toverwoord. De grootvader van de broers De Win startte na de oorlog in Hoensbroek een wasserette naar

Amerikaans voorbeeld, maar besloot de was zelf op te halen toen bleek dat het concept niet aansloeg. Hun vader begon in de jaren tachtig kleding elektronisch te coderen, met hulp van Philips. Nu worden pennen met kunstmatige intelligentie herkend en uitgeselecteerd. Er komt nog iets voor de vele mondkapjes die de droogtrommels verstoppert.

De uitbreiding naar Keulen en Brussel was een marktinnovatie. 'We zijn zo internationaal omdat we hier op een postzegel zitten', zegt De Win. 'Groot worden was ons hier niet gelukt. Dan hadden we in het midden van het land moeten zitten. Van onze zwakte hebben we onze sterkte gemaakt.' Zo'n 40% van de omzet komt uit de twee buurlanden.

MEER TIJD VOOR INNOVEREN

In de KVK Innovatie Top 100 van 2021 is het aantal Limburgse bedrijven gegroeid naar vier. Op de twaalfde plaats staat de enige Zuid-Limburgse winnaar. Dat is Sobatech. Een familiebedrijf met €5 mln omzet en twaalf werknemers dat innovatieve machines voor deeg ontwikkelt en afnemers over de gehele wereld heeft.

Directeur Gillian Lekner kon niet meer reizen, maar kijkt toch terug op een van de beste jaren ooit. Hij had meer tijd voor innoveren. In zijn fabriek in Maastricht laat hij de nieuwste technische snufjes zien, waaronder een installatie voor de vleesvervangende industrie.

Innoveren is in Limburg niet moeilijker dan elders, zegt Lekner. Wel vond hij als voorzitter van een commissie die innovatiesubsidies beoordeelt, het gemiddelde niveau van de ideeën niet erg hoog. 'Maar dat zal niet specifiek voor Limburg zijn.'